

0755CH06

पञ्चमः पाठः

सदाचारः

आलस्यं हि मनुष्याणां शरीरस्थो महान् रिपुः ।

नास्त्युद्यमसमो बन्धुः कृत्वा यं नावसीदति ॥1॥

श्वः कार्यमद्य कुर्वीत पूर्वाह्णे चापराह्निकम् ।

नहि प्रतीक्षते मृत्युः कृतमस्य न वा कृतम् ॥2॥

सत्यं ब्रूयात् प्रियं ब्रूयात् न ब्रूयात् सत्यमप्रियम् ।

प्रियं च नानृतं ब्रूयात् एष धर्मः सनातनः ॥3॥

सर्वदा व्यवहारे स्यात् औदार्यं सत्यता तथा ।

ऋजुता मृदुता चापि कौटिल्यं न कदाचन ॥4॥

श्रेष्ठं जनं गुरुं चापि मातरं पितरं तथा ।

मनसा कर्मणा वाचा सेवेत सततं सदा ॥5॥

मित्रेण कलहं कृत्वा न कदापि सुखी जनः ।

इति ज्ञात्वा प्रयासेन तदेव परिवर्जयेत् ॥6॥

शब्दार्थः

रिपुः	-	शत्रु	enemy
उद्यमः	-	परिश्रम	hard work
शरीरस्थः	-	शरीर में स्थित	existing in the body
अवसीदति	-	दुःखी होता है।	become sorrow
श्वः	-	आने वाला कल	tomorrow
कुर्वीत	-	करना चाहिए	should do
पूर्वाह्ने	-	दोपहर से पहले	in the forenoon
आपराह्निकम्	-	दोपहर के बाद करने योग्य कार्य	work to be done in the afternoon
अनृतम्	-	झूठ	lie
सनातनः	-	सदा से चला आ रहा हो	eternal
स्यात्	-	हो	should be
औदार्यम्	-	उदारता	generosity
ऋजुता	-	सरलता	simplicity
मृदुता	-	कोमलता	softness
कौटिल्यम्	-	कुटिलता, टेढ़ापन	wickedness
सेवेत	-	सेवा करनी चाहिए	should serve
परिवर्जयेत्	-	बचना चाहिए	should avoid
वाचा	-	वाणी से	by speech

1. सर्वान् श्लोकान् सस्वरं गायत।

2. उपयुक्तकथनानां समक्षम् 'आम्' अनुपयुक्तकथनानां समक्षं 'न' इति लिखत-

(क) प्रातः काले ईश्वरं स्मरेत्।

(ख) अनृतं ब्रूयात्।

(ग) मनसा श्रेष्ठजनं सेवेत।

(घ) मित्रेण कलहं कृत्वा जनः सुखी भवति।

(ङ) श्वः कार्यम् अद्य कुर्वीत।

3. एकपदेन उत्तरत-

(क) कः न प्रतीक्षते?

(ख) सत्यता कदा व्यवहारे स्यात्?

(ग) किं ब्रूयात्?

(घ) केन सह कलहं कृत्वा नरः सुखी न भवेत्?

(ङ) कः महारिपुः अस्माकं शरीरे तिष्ठति?

4. रेखाङ्कितपदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत-

(क) मृत्युः न प्रतीक्षते।

(ख) कलहं कृत्वा नरः दुःखी भवति।

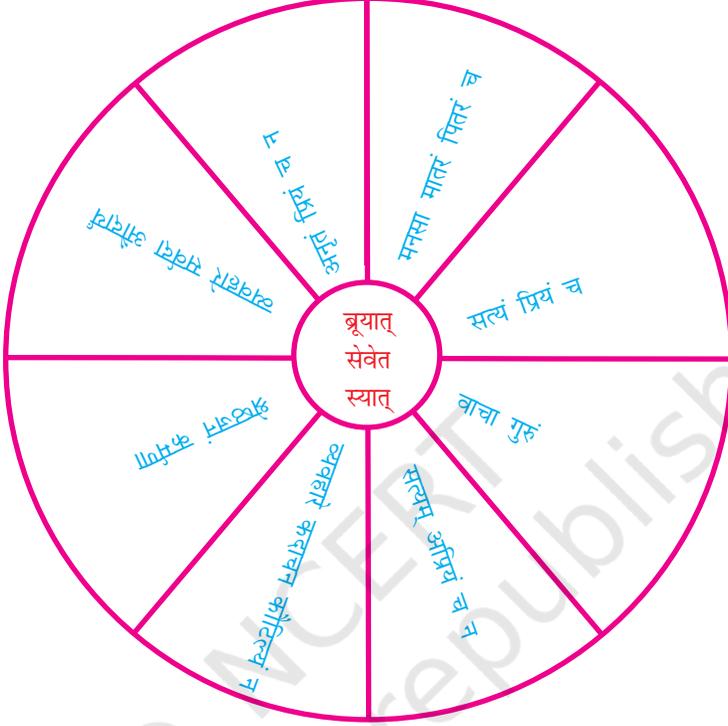
(ग) पितरं कर्मणा सेवेत।

(घ) व्यवहारे मृदुता श्रेयसी।

(ङ) सर्वदा व्यवहारे ऋजुता विधेया।

5. प्रश्नमध्ये त्रीणि क्रियापदानि सन्ति। तानि प्रयुज्य सार्थक-वाक्यानि रचयत-

- (क) | (ख)
- (ग) | (घ)
- (ङ) | (च)
- (छ) | (ज)

6. मञ्जूषातः अव्ययपदानि चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत-

तथा न कदाचन सदा च अपि

(क) भक्तः ईश्वरं स्मरति।

(ख) असत्यं वक्तव्यम्।

- (ग) प्रियं सत्यं वदेत्।
 (घ) लता मेधा विद्यालयं गच्छतः।
 (ङ) कुशली भवान्?
 (च) महात्मागान्धी अहिंसां न अत्यजत्।

7. चित्रं दृष्ट्वा मञ्जूषातः पदानि च प्रयुज्य वाक्यानि रचयत-

लिखति	कक्षायाम्	श्यामपट्टे	लिखन्ति	सः	पुस्तिकायाम्
शिक्षकः	छात्राः	उत्तराणि	प्रश्नम्	ते	

.....

.....

.....

.....

